

Kursus "Keel ja ühiskond"

Kursus „Keel ja ühiskond“ sobib gümnaasiumi lõpuklassi, mida võib lõimida kirjanduse, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega. Kursusel vaadeldakse keelesugulust soome-ugri ja Euroopa keelte vahel, eesti keele struktuuri ja muutumist ajas, kirjakeele staatust ja ajalugu, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, suulise keele eripära, koha- ja sotsiaalmurdeid ning keeleetiketti. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida ja praktikas rakendada.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud ja kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses;
- 2) kirjeldab eesti keele eripära, suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- 3) selgitab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- 4) tunneb eesti keeleallikaid ja korpusi ning kasutab neid eesmärgistatult;
- 5) kirjeldab eesti kirjakeele kujunemislugu;
- 6) nimetab eesti keele arenduse peamisi suundi ja põhimõtteid;
- 7) selgitab keelemuutuste olemust;
- 8) analüüsib ajastuomaseid keelenähtusi.

“Keel ja ühiskond” 12. klass

Ainemaht: 35 ainetundi kursuses

Teema: Keel ja ühiskond

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses;
- kirjeldab eesti keele eripära, suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- selgitab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- tunneb eesti keeleallikaid ja korpusi ning kasutab neid eesmärgistatult;
- kirjeldab eesti kirjakeele kujunemislugu;
- nimetab eesti keele arenduse peamisi suundi ja põhimõtteid;
- selgitab keelemuutuste olemust;
- analüüsib ajastuomaseid keelenähtusi.

Õppesisu:

Keele olemus ja ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Keel ja inimene. Keel rahva ja riigi identiteedi osana. Keele, kultuuri ja ajaloo seosed (ka geneetika ja arheoloogia).

Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Maailma keeled. Andmebaasid keelte võrdlemiseks (nt Grambank, Ethnologue, WALs). Põliskeeled, keelte hääbumine ja “elustamine”. Keelekontaktid saksa, vene, rootsi, soome, inglise ja teiste keeltega. Keele muutumine, grammatika muutumise olemus (grammatisatsioon). Tähenduse olemus. Tähenduste muutumise üldised, keelesisesed ja ühiskondlikud seaduspärad.

Eesti keele struktuur teiste keelte taustal: häälikusüsteem, muutevormistik, sõnamoodustus, lausetüübid ja sõnajärg. Eesti keeleallikad (nt Sõnaveeb, ÕS), nende funktsioon ja kasutusala. Korpuste kasutamise algteadmised. Keeleandmete analüüs ja esitamine.

Tänapäeva eesti kirjakeele kujunemine teiste keelte kirjakeele kujunemise ja maailma ajaloo taustal.

Keele variandid. Keele varieerumise tegurid (suhtluskanal, vanus, piirkond, kasutussituatsioon jne). Keelenorm.

Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse ühiskonnana. Mitmekeelsus. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika: eesti keele staatus ja tulevik.

Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus:
keele tehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel.

Mõisted

Keeleteadlikkus, keele struktuur, keele varieerumine (geograafiline, ealine, situatsiooniline; keele muutumine), mitmekeelsus, keelemaastikud, grammatika, tähendus, sõnaliik, lauseliige

Tekst, teksti eesmärk, autor ja vastuvõtja, kontekst, intertekstuaalsus, kirjutamistõke, allikas, lugemispäevik, kaaskiri